DOI: https://doi.org/10.31392/NZ-udu-167.2026.23
УДК 373.3.011.3-051:159.923.3

Шапошнікова Ірина Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри інноваційної педагогіки та початкової освіти
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
https://orcid.org/0000-0002-6787-586X
e-mail: koma13@ukr.net

САМОАКТУАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті актуалізовано науково-практичну проблему взаємозв'язку між рівнем професійно-особистісної самоактуалізації вчителя початкових класів та ефективністю розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Доведено, що в умовах системних трансформацій вітчизняної освіти (зокрема, імплементації концепції «Нова українська школа») освітня парадигма незворотно зміщується з репродуктивного засвоєння знань на формування ключових компетентностей і креативності. З'ясовано, що реалізація цих інноваційних цілей неможлива виключно через оновлення навчальних програм. Головним агентом змін виступає особистість педагога, який має трансформуватися з авторитарного транслятора інформації на фасилітатора та співтворця.

Спираючись на фундаментальні ідеї гуманістичної психології та педагогіки, у дослідженні розкрито сутність самоактуалізації вчителя як базового ресурсу та головного каталізатора дитячої творчості. Виокремлено чотири ключові вектори, через які внутрішній стан педагога детермінує динаміку креативності учнів. По-перше, це створення психологічно безпечного середовища, де дитині гарантується легітимне «право на помилку», що знижує тривожність та стимулює дивергентне мислення. По-друге, рольове моделювання: вчитель на власному прикладі демонструє когнітивну гнучкість, здатність до імпровізації та толерантність до невизначеності. По-третє, імплементація суб'єкт-суб'єктної взаємодії, що перетворює освітній процес на спільний евристичний пошук. По-четверте, емоційний резонанс, який трансформує ситуативний інтерес школяра у стійку внутрішню пізнавальну мотивацію.

Зроблено підсумковий висновок, що ефективний розвиток творчої особистості дитини можливий виключно за умови безперервної самореалізації самого педагога. Професійне вигорання та ригідність вчителя неминуче формують пасивних виконавців, тоді як його самоактуалізація перетворює рутинний урок на багатовимірний простір відкриттів, гарантуючи виховання ініціативних інноваторів.

Ключові слова: *самоактуалізація, вчитель початкової школи, творчий потенціал, креативність, молодші школярі, саморозвиток, педагогічна фасилітація, Нова українська школа.*

Сучасні трансформаційні процеси в системі освіти України, зумовлені впровадженням концепції «Нова українська школа» (НУШ) [9], постають не просто локальною реформою, а відображенням глобальних цивілізаційних змін. Світовий освітній тренд диктує безповоротний перехід від традиційної

знаннєвої парадигми, де школа виконувала функцію трансляції готової інформації, до компетентнісної моделі. Ця нова модель орієнтована на розвиток навичок XXI століття: критичного мислення, здатності до колаборації, емоційного інтелекту та насамперед креативності, яка стає головним ресурсом людини в непередбачуваному й швидкоплинному світі.

У контексті початкової школи ці трансформації набувають особливої глибини. Сучасна початкова ланка відмовляється від жорстко регламентованого, репродуктивного навчання, переходячи до інтегрованих курсів, діяльнісного (ігрового) підходу, формувального оцінювання та педагогіки партнерства. Саме молодший шкільний вік (6–10 років) є найважливішим сензитивним періодом: нейропластичність мозку в цей час максимальна, а природна дитяча допитливість ще не скута соціальними стереотипами чи страхом помилки. На цьому етапі закладається психологічний і когнітивний фундамент для розкриття творчого потенціалу, формування пізнавальної сміливості та здатності до нестандартного розв'язання проблем.

Однак реалізація цих інноваційних цілей неможлива винятково завдяки зміні навчальних програм, оновленню підручників чи модернізації освітнього простору. Головним агентом змін є особистість вчителя. Зміщення акцентів вимагає від педагога кардинального переосмислення професійної ідентичності – переходу від ролі «авторитетного контролера» до місії фасилітатора, ментора та співтворця.

Тут діє непорушний психологічний закон: розвивати творчу, вільну та ініціативну дитину може лише той дорослий, який сам є внутрішньо гармонійним, вільним від ригідних шаблонів і перебуває у стані безперервного творчого пошуку. Вчитель, який відчуває професійне вигорання або діє виключно за завченими алгоритмами, несвідомо транслюватиме учням тривогу та страх перед новим. Виховувати інноватора неможливо авторитарними методами.

Отже, самоактуалізація особистості вчителя – його здатність усвідомлювати та реалізовувати власний потенціал, прагнути до постійного самовдосконалення, глибоко рефлексувати та зберігати психологічну гнучкість – стає не просто бажаним емоційним станом чи бонусом для його особистого добробуту. Вона перетворюється на фундаментальну професійно-педагогічну умову, базовий ресурс та головний каталізатор ефективного розвитку креативності молодших школярів.

Проблема самоактуалізації особистості має глибоке коріння в гуманістичній психології (А. Маслоу [6], К. Роджерс [11]). У вітчизняному науковому дискурсі питання професійного саморозвитку та педагогічної майстерності ґрунтовно досліджували І. Зязюн [3], В. Кремень [5], С. Сисоєва [14; 15]. Проблему розвитку творчого потенціалу молодших школярів висвітлено у працях В. Моляко [7; 8], О. Савченко [12; 13] , І. Бех [1]. Дослідники сходяться на думці, що особистість педагога є головним

інструментом виховного впливу.

Проблема самоактуалізації особистості сягає корінням класичної гуманістичної психології, яка розглядає прагнення до саморозвитку як найвищу та найважливішу людську потребу. Фундаментальні засади цього концепту закладено в працях А. Маслоу [6], який визначав самоактуалізацію як безперервний процес повної реалізації потенційних можливостей, здібностей і талантів людини, її прагнення стати тим, ким вона здатна бути. Зі свого боку, К. Роджерс [11] крізь призму клієнтоцентрованої терапії та фасилітативного підходу довів, що особистісне зростання можливе лише за умов емпатії, конгруентності (справжності) та безумовного прийняття. Екстраполюючи ці положення на освітній процес, зазначимо: педагог здатний стати справжнім фасилітатором розвитку дитини лише тоді, коли він сам є психологічно зрілою, внутрішньо вільною та відкритою до нового досвіду особистістю.

В українському науковому дискурсі питання професійного саморозвитку, педагогічної майстерності та безперервної освіти ґрунтовно досліджуються крізь призму людиноцентризму. Зокрема, у філософсько-освітніх концепціях В. Кременя [5] обґрунтовано необхідність переходу до інноваційної, особистісно розвивальної парадигми, де вчитель постає лідером змін, здатним до постійного самооновлення. Фундаментальні праці І. Зязюна [3] розкривають феномен педагогічної майстерності як найвищого рівня фахової самореалізації, що базується на гуманістичній спрямованості, духовній зрілості та педагогічній рефлексії. Зі свого боку, дослідження С. Сисоєвої [14; 15] деталізують механізми педагогічної творчості, доводячи, що саме творча діяльність є тим простором, де відбувається повноцінна професійна самоактуалізація педагога, здатного продукувати та впроваджувати освітні інновації.

Окремий, але тісно пов'язаний пласт досліджень стосується проблеми розвитку творчого потенціалу молодших школярів. Вікова специфіка та психологія дитячої творчості всебічно висвітлені у працях В. Моляко [7; 8], де акцентовано увагу на формуванні конструктивного мислення, подоланні психологічних бар'єрів і стратегіальній організації творчої діяльності учнів. Дидактичні аспекти стимулювання пізнавальної самостійності та креативності в умовах початкової школи глибоко розроблені в дослідженнях О. Савченко. Дослідниця розглядала розвивальне навчальне середовище як ключовий чинник особистісного зростання учня, наголошуючи на важливості діяльнісного підходу. Неоціненним є також внесок І. Беха [1], чия гуманна педагогіка стверджує духовну спільність дорослого й дитини, де безумовна віра педагога в безмежні можливості вихованця стає головною рушійною силою його творчого та духовного пробудження.

Сучасні дослідники одностайні в думці, що особистість педагога є не просто одним із чинників, а головним й найпотужнішим інструментом виховного впливу. Вчитель виховує не лише словом чи методикою, а насамперед власною особистістю, своїм ставленням до життя і професії. Попри ґрунтовну розробленість загальних аспектів педагогічної творчості, у

сучасній науковій літературі актуалізується потреба в глибшому синтезі цих напрямів. Йдеться про детальне вивчення механізмів прямої трансляції внутрішнього стану самоактуалізованого вчителя на динаміку творчої продуктивності молодшого школяра в специфічних умовах реформування освітньої системи.

Отже, попри значну кількість праць, присвячених як саморозвитку педагогів, так і креативності дітей, механізм безпосередньої екстраполяції рівня самореалізації вчителя на творчий розвиток учня початкової школи в умовах сучасних викликів усе ще недостатньо вивчений і потребує подальшої теоретичної систематизації.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та розкрити сутність самоактуалізації особистості вчителя початкової школи як визначальної умови та каталізатора розвитку творчого потенціалу молодших школярів.

Самоактуалізація вчителя початкових класів – це безперервний процес розкриття та реалізації його особистісного й професійного потенціалу, прагнення до самоідентифікації, творчого ставлення до педагогічної діяльності та життєдіяльності в цілому. А. Маслоу [6] зазначав, що самоактуалізованим особистостям притаманне свіже сприйняття дійсності, спонтанність, незалежність від шаблонів і глибока емпатія. Саме ці якості є критично необхідними для роботи з дітьми віком 6–10 років.

Молодший шкільний вік характеризується високою нейропластичністю, допитливістю, яскравістю уяви та, водночас, сугестивністю (навіюваністю) й схильністю до імітації. Для дитини цього віку вчитель постає безумовним авторитетом, референтною фігурою. Відповідно, психологічний стан педагога, його патерни мислення та ставлення до світу безпосередньо проєктуються на учнів.

Аналіз психолого-педагогічної літератури, що базується на теоретичних засадах світових фундаторів гуманістичної психології та теорії креативності (А. Маслоу [6], К. Роджерс [11] та ін.), а також на ґрунтовні здобутки українських науковців у галузі педагогічної майстерності, дидактики та психології творчості (І. Бех [1], І. Зязюн [3], В. Кремень [5], В. Моляко [7; 8], О. Савченко [12; 13], С. Сисоєва [14; 15]), дає змогу визначити ключові вектори, за якими професійно-особистісна самоактуалізація вчителя детермінує розвиток творчого потенціалу молодших школярів.

Ці вектори функціонують не як набір ізольованих методичних прийомів, а як глибинні психологічні механізми, завдяки яким внутрішня свобода та зрілість педагога безпосередньо трансформують архітектуру освітнього простору дитини. Серед найбільш значущих напрямів такого впливу варто виокремити такі:

– Створення психологічно безпечного середовища шляхом педагогічної фасилітації. Вчитель, який перебуває у стані фрустрації чи професійного вигорання, схильний до авторитарного стилю керівництва, когнітивної ригідності та нетерпимості до помилок. Це формує в учнів високий рівень

тривожності, що фізіологічно та психологічно блокує прояви креативності. Натомість самоактуалізований педагог, володіючи високим рівнем рефлексії та внутрішньою гармонією, реалізує фасилітативний підхід (К. Роджерс [11], З. Курлянд [4]). Він формує атмосферу безумовного прийняття, де дитині делегується легітимне «право на помилку». Зниження афективного фільтра (страху оцінювання) стає фундаментальною передумовою для вільного експериментування та активізації дивергентного мислення учня.

– Сформувавши такий простір довіри та безпеки, педагог переходить від пасивного прийняття до активної трансляції власного досвіду, що реалізується через рольове моделювання креативних поведінкових патернів. Оскільки творчість є феноменом, який важко піддається прямій дидактичній трансляції через сухий інструктаж, її засвоєння відбувається переважно через механізми соціального наслідування. Самоактуалізований педагог постає для дитини референтною моделлю творчої особистості. Застосовуючи інноваційні методики, демонструючи когнітивну гнучкість, толерантність до невизначеності та здатність до педагогічної імпровізації, вчитель на власному прикладі показує дієвий алгоритм розв'язання нестандартних завдань [10]. Унаслідок цього молодший школяр інтеріоризує установку, що креативна діяльність – це природний і соціально схвалюваний спосіб пізнання світу.

– Однак навіть найяскравіший особистий приклад потребує практичного закріплення у спільній діяльності, що зумовлює дію третього механізму – імплементації суб'єкт-суб'єктної парадигми взаємодії. Прагнення педагога до власної самореалізації органічно долає традиційну об'єктну модель, де учень розглядається як пасивний реципієнт готового знання. На зміну їй приходить педагогіка партнерства та співтворчості. У такому форматі освітній процес перетворюється на полілог, у якому стимулюється самостійне генерування гіпотез та висловлювання альтернативних ідей. Заохочуючи евристичні запитання учнів (формату «А що, якщо... ?»), вчитель цілеспрямовано трансформує їхню репродуктивну діяльність у пошуково-дослідницьку, яка є основою для розкриття креативного потенціалу.

– Зрештою, будь-яке когнітивне партнерство має спиратися на міцний чуттєвий фундамент, що актуалізує четвертий вектор впливу – забезпечення емоційного резонансу та стійкої пізнавальної мотивації. Розвиток творчих здібностей нерозривно пов'язаний з афективною сферою особистості. Педагог, який відчуває глибоку професійну задоволеність, випромінює автентичний ентузіазм, що запускає соціально-психологічний механізм емоційного зараження [2]. Позитивний емоційний фон і щира захопленість учителя предметом діють як потужний тригер. Вони сприяють трансформації ситуативного інтересу молодшого школяра у стійку внутрішню пізнавальну мотивацію, яка є головним енергетичним ресурсом для будь-якої тривалої творчої діяльності.

Отже, педагогічна творчість учителя є тим ключовим пусковим механізмом, який не просто забезпечує трансляцію знань, а глибоко активізує приховані внутрішні ресурси молодшого школяра, перетворюючи його з

пасивного слухача на активного суб'єкта пізнання.

Якщо ж педагог працює в межах жорсткої репродуктивної парадигми – винятково за конспектами минулих років, боїться відступити від букви підручника, уникає імпровізації та оцінює дітей лише за жорсткими стандартизованими критеріями, він неминуче формує пасивних виконавців, а не ініціативних творців. У такій системі координат молодший школяр швидко засвоює конформістську стратегію поведінки: його головною метою стає вгадування єдиної «правильної» відповіді, зручної для вчителя. Це призводить до поступової атрофії дивергентного мислення, втрати пізнавальної сміливості та згасання природної дитячої допитливості [10].

Натомість самоактуалізований вчитель, який сам володіє високим рівнем професійної свободи та безперервно генерує нові ідеї, концептуально змінює архітектуру освітнього процессу [2]. Він майстерно трансформує навіть найбільш регламентований, рутинний урок на багатовимірний простір відкриттів. У цьому середовищі невідповідність шаблону розглядається не як помилка, а як прояв унікальної індивідуальності, а кожна нестандартна думка стає цінним освітнім прецедентом. Завдяки такій фасилітативній підтримці [4] дитина отримує психологічний дозвіл бути собою, експериментувати та вибудовувати власну траєкторію навчання, що є єдиною можливою умовою для повноцінного розкриття її індивідуального творчого потенціалу.

Висновки. Підсумовуючи результати проведеного теоретичного дослідження, можна стверджувати, що самоактуалізація особистості вчителя початкової школи є фундаментальною передумовою та системним чинником розвитку творчого потенціалу молодших школярів. У контексті сучасних освітніх трансформацій та імплементації філософії «Нової української школи» прагнення педагога до професійно-особистісного самовдосконалення перестає бути суто індивідуальною психологічною потребою, набуваючи статусу ключової професійно-педагогічної вимоги.

Доведено, що внутрішній стан педагога, його рівень психологічної зрілості та креативності безпосередньо екстраполюються на освітнє середовище. Самоактуалізований вчитель через механізми педагогічної фасилітації, емоційного резонансу, рольового моделювання та суб'єкт-суб'єктної взаємодії формує психологічно безпечний простір. Саме в такому просторі долається страх помилки, стимулюється пізнавальна сміливість та активізується дивергентне мислення учнів, що перетворює рутинний процес засвоєння знань на акт співтворчості. Натомість відсутність у вчителя мотивації до саморозвитку та його професійне вигорання неминуче призводять до репродуктивного стилю викладання, який блокує креативні імпульси дитини і формує пасивних виконавців.

Отже, ефективний розвиток творчої особистості молодшого школяра можливий винятково за умови безперервної творчої самореалізації самого педагога. Тільки внутрішньо вільний, натхненний і гнучкий учитель здатний розкрити індивідуальний потенціал дитини та виховати ініціативного

інноватора, готового до викликів динамічного світу.

Перспективи подальших наукових розвідок у цьому напрямі вбачаються у проведенні ґрунтовних емпіричних досліджень для вимірювання кореляції між рівнем самоактуалізації вчителів та показниками креативності їхніх учнів. Окрім того, нагальною є потреба в розробці та імплементації цільових психолого-педагогічних програм і тренінгів для студентів закладів вищої освіти та діючих педагогів, спрямованих на профілактику професійного вигорання та стимулювання процесів їхньої безперервної самоактуалізації.

Використана література:

1. Бех І. Д. Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади. Київ : Либідь, 2003. 340 с.
2. Булгакова О. Ю., Бойчук О. С. Концепція емоційної сфери: теоретичний аналіз різних авторських підходів. Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика» : збірник матеріалів IV Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (5 листопада 2024 року). Одеса : ТОВ «Лерадрук», 2024. Вип. IV. С. 122–126. URL : http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/20837/1/20.pdf
3. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність : підручник. Київ : СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.
4. Курлянд З. Н., Галіцан О. А. Детермінанти підготовки майбутніх учителів до педагогічної фасилітації у професійній діяльності. Інноваційна педагогіка. 2020. Вип. 21. Т. 1. С. 172–174. DOI : https://doi.org/10.32843/2663-6085/2019.21.1-36
5. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в системі сучасних цінностей. Вісник Національної академії педагогічних наук України. 2023. Т. 5, № 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/HNAESU_2023_5_1_30
6. Маслоу Абрагам-Гарольд. Енциклопедія Сучасної України. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. URL : https://esu.com.ua/article-64226
7. Моляко В. О. Функціонування творчого мислення в інформаційно-віртуальному просторі суб'єкта : монографія. Київ – Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 194 с. URL : https://psychology-naes-ua.institute/userfiles/files/Moljako.pdf
8. Моляко В., Третяк Т. Творче мислення в структурі розумового потенціалу особистості. Журнал соціальної та практичної психології. 2025. № 6. С. 34–40. DOI : https://doi.org/10.32782/psy-2025-6
9. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. М. Грищенка. 2016. 40 с. URL : https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20seredn ya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf
10. Проценко О. Б. Акмеологічні засади формування професійної компетентності викладача вищого навчального закладу. Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогіка. 2011. № 6. С. 295–303. URL : https://magazine.mdpu.org.ua/index.php/nv/article/view/475
11. Роджерс К. Становлення особистості. Погляд на психотерапію / пер. з англ. В. Горбатька. Київ : КСД, 2023. 608 с.
12. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник. Київ : Грамота, 2012. 504 с.
13. Савченко О. Я. Уміння вчитися – ключова компетентність молодшого школяра : посібник. Київ : Педагогічна думка, 2014. 176 с. URL : https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/savchenko.indd-_2014.pdf
14. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : підручник. Київ : Міленіум, 2006. 346 с. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7585/1/%D0%A1%D0%B8%D1%81%D0%BE%D1%94%D0%B2%D0%B0%20%D0%9F%D0%B5%D0%B4%20%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87.PDF
15. Сисоєва С. О. Хрестоматія з психології та педагогіки. Кременчук : Видавництво ПП Щербатих О. В., 2008. 400 с.

References:

1. Bekh I. D. (2003). Osobystisno oriientovanyi pidkhid: naukovo-praktychni zasady [Personality-oriented approach: scientific and practical principles]. Kyiv : Lybid. 340 s. [in Ukrainian].

2. Bulhakova O. Yu., Boichuk O. S. (2024). Kontseptsiia emotsiinoi sfery: teoretychnyi analiz riznykh avtorskykh pidkhodiv [The concept of the emotional sphere: theoretical analysis of various author's approaches]. *Pedahohichnyi almanakh «Aktualni problemy doshkilnoi osvity: teoriia ta praktyka» : zbirnyk materialiv IV Vseukrainskoi konferentsii zdobuvachiv vyshchoi osvity i molodykh uchenykh* (5 lystopada 2024 roku). Odesa : TOV «Leradruk». Vyp. IV. S. 122–126. URL : http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/20837/1/20.pdf [in Ukrainian].
3. Ziaziun I. A. (2008). Pedahohichna maisternist : pidruchnyk [Pedagogical mastery: textbook]. Kyiv : SPD Bohdanova A. M. 376 s. [in Ukrainian].
4. Kurliand Z. N., Halitsan O. A. (2020). Determinanty pidhotovky maibutnikh uchyteliv do pedahohichnoi fasylitatsii u profesiinii diialnosti [Determinants of preparing future teachers for pedagogical facilitation in professional activity]. *Innovatsiina pedahohika*. Vyp. 21. T. 1. S. 172–174. DOI : https://doi.org/10.32843/2663-6085/2019.21.1-36 [in Ukrainian].
5. Kremen V. H. (2023). Filosofiia liudynotsentryzmu v systemi suchasnykh tsinnostei [The philosophy of human-centeredness in the system of modern values]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*. T. 5. № 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/HNAESU_2023_5_1_30 [in Ukrainian].
6. Maslou Abraham-Harold (2018). *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy*. Kyiv : Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrainy. URL : https://esu.com.ua/article-64226 [in Ukrainian].
7. Moliako V. O. (2021). Funktsionuvannia tvorchoho myslennia v informatsiino-virtualnomu prostori subiekta : monohrafiia [Functioning of creative thinking in the information and virtual space of the subject: monograph]. Kyiv–Lviv : Vydavets Viktoriia Kundelska. 194 s. URL : https://psychology-naes-ua.institute/userfiles/files/Moljako.pdf [in Ukrainian].
8. Moliako V., Tretiak T. (2025). Tvorche myslennia v strukturi rozumovoho potentsialu osobystosti [Creative thinking in the structure of the intellectual potential of personality]. *Zhurnal sotsialnoi ta praktychnoi psykholohii*. № 6. S. 34–40. DOI : https://doi.org/10.32782/psy-2025-6 [in Ukrainian].
9. Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian School: conceptual principles of secondary school reform] / za zah. red. M. Hryshchenka. (2016). 40 s. URL : https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf [in Ukrainian].
10. Protsenko O. B. (2011). Akmeolohichni zasady formuvannia profesiinoi kompetentnosti vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu [Acmeological principles of forming the professional competence of a higher education teacher]. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Bohdana Khmelnytskoho. Seriia: Pedahohika*. № 6. S. 295–303. URL : https://magazine.mdpu.org.ua/index.php/nv/article/view/475 [in Ukrainian].
11. Rodzhers K. (2023). Stanovlennia osobystosti. Pohliad na psykhoterapiiu [On Becoming a Person. A Therapist's View of Psychotherapy] / per. z anhl. V. Horbatka. Kyiv : KSD. 608 s. [in Ukrainian].
12. Savchenko O. Ya. (2012). Dydaktyka pochatkovoi osvity : pidruchnyk [Didactics of primary education: textbook]. Kyiv : Hramota. 504 s. [in Ukrainian].
13. Savchenko O. Ya. (2014). Uminnia vchytysia — kliuchova kompetentnist molodshoho shkoliara : posibnyk [Learning to learn as a key competence of primary school students: manual]. Kyiv : Pedahohichna dumka. 176 s. URL : https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/savchenko.indd-_2014.pdf [in Ukrainian].
14. Sysoieva S. O. (2006). Osnovy pedahohichnoi tvorchosti : pidruchnyk [Fundamentals of pedagogical creativity: textbook]. Kyiv : Milenium. 346 s. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/7585/1/%D0%A1%D0%B8%D1%81%D0%BE%D1%94%D0%B2%D0%B0%20%D0%9F%D0%B5%D0%B4%20%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87.PDF [in Ukrainian].
15. Sysoieva S. O. (2008). Khrestomatiia z psykholohii ta pedahohiky [Reader in psychology and pedagogy]. Kremenchuk : Vydavnytstvo PP Shcherbatykh O. V. 400 s. [in Ukrainian].

I. Shaposhnikova. Self-actualization of a primary school teacher's personality as a condition for developing the creative potential of junior schoolchildren.

The article addresses the scientific and practical problem of the relationship between the level of professional and personal self-actualization of a primary school teacher and the effectiveness of developing the creative potential of junior schoolchildren. It is demonstrated that under the conditions of systemic transformations in Ukrainian education (in particular, the implementation of the "New

Ukrainian School" concept), the educational paradigm is irreversibly shifting from the reproductive acquisition of knowledge to the formation of key competencies and creativity. It is established that achieving these innovative goals is impossible solely through the updating of educational curricula. The main agent of change is the personality of the educator, who must transform from an authoritarian transmitter of information into a facilitator and co-creator.

Relying on the fundamental ideas of humanistic psychology and pedagogy, the study reveals the essence of a teacher's self-actualization as a foundational resource and the main catalyst for children's creativity. Four key vectors are identified through which the teacher's internal state determines the dynamics of students' creativity. First, the creation of a psychologically safe environment where the child is guaranteed a legitimate "right to make mistakes," which reduces anxiety and stimulates divergent thinking. Second, role modeling: the teacher demonstrates cognitive flexibility, the ability to improvise, and tolerance for uncertainty by personal example. Third, the implementation of subject-subject interaction, which turns the educational process into a joint heuristic search. Fourth, emotional resonance, which transforms the student's situational interest into stable internal cognitive motivation.

The concluding inference is drawn that the effective development of a child's creative personality is possible exclusively under the condition of the educator's continuous self-realization. A teacher's professional burnout and rigidity inevitably form passive executors, whereas their self-actualization transforms a routine lesson into a multidimensional space of discoveries, ensuring the upbringing of proactive innovators.

Keywords: *self-actualization, primary school teacher, creative potential, creativity, junior schoolchildren, self-development, pedagogical facilitation, New Ukrainian School.*

Дата першого надходження рукопису до видання: 27.03.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 13.04.2026

Дата публікації: 30.04.2026